

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui
Lietuvos Respublikos aplinkos ministrui
Lietuvos Respublikos susisiekimo ministrui

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOJE VYKUSIO SEMINARO-DISKUSIJOS DĖL NENUTRŪKSTAMO LAIVYBOS KELIO NERIES UPE SUKŪRIMO REZOLIUCIJA

2025 m. kovo 20 d.

2025 m. kovo 20 d. Lietuvos mokslų akademijoje (LMA) vyko seminaras-diskusija „Ar galimas laivybos kelias Neries upe: iššūkiai ir galimybės“. Renginyje dalyvavo LMA akademikai, Vandens tarybos nariai, įvairių sričių mokslininkai, vandentvarkos specialistai, verslo įmonių ir visuomeninių organizacijų atstovai, studentai. Buvo aptarti valstybinės reikšmės vidaus vandenų kelių valdytojo akcinės bendrovės Vidaus vandens kelių direkcijos ketinimai sukurti nenutrūkstamą laivybos maršrutą nuo Vilniaus iki Kauno miestų Neries upe, pritaikant jį keleivinei ir krovininei laivybai. Neries upė, kaip valstybinės reikšmės vidaus vandens kelias, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1119 buvo patvirtintas 1995 metais.

Renginio metu moksliniuose pranešimuose ir diskusijoje dalyviai pažymėjo, kad laivybos plėtra Neries upe gali atverti naujas galimybes regiono turizmui, naujų darbo vietų kūrimui ir verslo plėtrai. Vilniaus, Kauno ir Jonavos miestų savivaldybėse tai paskatintų prieplaukų ir uostų tinklo, kitos infrastruktūros kūrimą, taip pat gali atverti potencialą kariniam mobilumui. Tačiau vandens kelio plėtrai būtina atlikti reikšmingus pakeitimus upės vagoje – pašalinti didelius kiekius grunto (gilinti vagą pradiniam įrengimo etape, taip pat vėliau šalinti nešmenis siekiant palaikyti tinkamus laivybai vandens lygius). Tai neigiamai paveiktų upės ekologines sąlygas.

Neries upė priklauso Europos „Natura 2000“ ekologiniam tinklui. Ji unikali tuo, kad yra vienieta, sąlyginai natūrali išlikusi didelė Europos lygumų upė, pasižyminti savita biologine įvairove. Upės gilinimo darbai prieštarautų tiek nacionalinio, tiek ES lygmens aplinkos apsaugos įsipareigojimams (Lietuvos Respublikos bendrasis planas, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus, ES Gamtos atkūrimo reglamentas). Galimas laivybos kelio įrengimas negrįžtamai pakeistų hidromorfologines upės sąlygas ir turėtų didelės žalos biologinei įvairovei. Upių vagas pritaikant laivybai sunaikinama daug tipingų žuvų ir kitų vandens gyvūnijai svarbių buveinių. Nemuno žemupio vagą pritaikius laivybai, Neries upė tapo ypač svarbia retoms, Europos Bendrijos mastu saugomoms rūšims, kurios gali gyventi ir veistis tik didelėse upėse. Įgyvendinus laivybos tikslus, Neryje būtų sunaikinta beveik

pusė visų Lietuvoje išlikusių atlantinės lašišos (*Salmo salar*) nerštaviečių, iškiltų grėsmė kitų Europos Bendrijos mastu svarbių rūšių – salačio (*Aspius aspius*) ir ūsoriaus (*Barbus barbus*) išlikimui, o aštriašnipio eršketo (*Acipenser oxyrhynchus*), kurio populiaciją bandoma atkurti visų prie Baltijos jūros esančių šalių pastangomis, populiacijos atkūrimas Lietuvos vandenyse taptų neįmanomas. Be to, tyrimų rezultatai rodo, kad šiltuoju metų laiku Neryje, kaip ir daugelyje kitų Lietuvos upių, ilgėja mažo ir labai mažo vandeningumo laikotarpiai. Prognozuojama, kad ateityje dėl klimato kaitos, tokių laikotarpių (įskaitant ir navigacijos metu) trukmė tik ilgės, todėl laivybos sąlygos tik prastės ir kasmet pareikalaus didelių investicijų į kelio priežiūrą.

Įvertindama mokslininkų požiūrį į ketinimus plėtoti laivybą Neries upėje ir pripažindama galimas neigiamas šio proceso pasekmes, Lietuvos mokslų akademija rekomenduoja:

- Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai peržiūrėti valstybinės reikšmės vidaus vandens kelių sąrašą ir jį koreguoti, atsižvelgiant į mokslininkų rekomendacijas dėl laivybos vystymo, atkreipiant dėmesį į prastėjančias upių vandeningumo sąlygas ir galimas dideles vandens kelių priežiūros išlaidas.
- Atsisakyti krovininės laivybos plėtros Neries upėje, siekiant išsaugoti jos ekologinę būklę, biologinę įvairovę ir laikytis nacionalinių bei tarptautinių aplinkos apsaugos įsipareigojimų. Upės hidromorfologinių sąlygų keitimas, būtinas krovininei laivybai, negrįžtamai pažeistų jos ekosistemą, sunaikintų nykstančių rūšių buveines ir prieštarautų ES vandens politikos direktyvai.
- Išsaugoti esamą Neries upės ekosistemą, sudarant sąlygas tik tvariai pramoginei laivybai, kuri vyktų tiksliai plokščiadugnėmis plaukiojimo priemonėmis, nekeičiant upės vagos hidromorfologinių sąlygų (gilinimo ir valymo darbai negalimi) ir nekeltų grėsmės biologinei įvairovei.
- Užtikrinti, kad rekreacija ir turizmas Neries upėje būtų derinami su gamtos apsaugos tikslais ir nepablogintų upės ekologinės būklės.

Lietuvos mokslų akademijos prezidentas

akad. Jūras Banys

LMA Vandens tarybos pirmininkas

akad. Arvydas Povilaitis